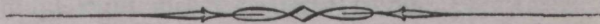


~~1177~~ B 1091.
~~1176~~

1346

2

Kooli õpetule plaan.



Wiljandis.

Trükitud J. Feldt'i juures.

—
1876. —

Дозволено цензурою. — Ревель, 11. Ноября 1876.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

54 841

Siisliis

Siisliis i'adlyh h outilürz

1876

B.

Kõrge kooli ja kooli

A.

I. Kooli

Kodu-lasteft.

Seitsmest aastast lugemise eani on iga laps koolivalitsuse ülewaatamise ja juhata-
mise al. Iga aasta peab kohaline koolmeister kaks korda kodu lapsi katsuma: kewade pärast
kooli lõpetust ja sügise enne kooli hakatust sündsjal aeal. Sügise katmise juures mõtab kool-
meister kõik selleaastased päris-koolilapsed kooli kirja üles ja täatab seda ka laste wanematele
ja leiwa-wanematele, et lapsed eestulewal talwel kooli peawad tulema.

Seitsmest aastast hakkab laps tähti õppima ja weerimise ehk hääletamise naeal koku-
lugema; ühtlasi õpib ta ka Sumala 10 käsku Luteruse seletuseta pähä ja arwusi (numbrid)
ühest 20-ni ehk 50-ni tundma.

Kahesajamast aastast õpib laps koku lugemist, Katekismuse 10 käsku seletusega ja
arwusi.

Ühesajamast aastast harjutab ta lugemist edasi, õpib II päätüki ja arwusi ning mõne
kergema kiriku lauluwiisi.

Kümnemast aastast harjutab laps lugemist juba täielisemalt, õpib III päätüki, mõne
salmi salmi raamatust, mõne lauluwiisi, kergemad loid Piiblitlugudest ning üks kord üks.

Ühetõistkümnest aastast harjutab laps hästi lugema, õpib IV ehk V päätüki, mõne
tähtsama salmid, tähtsamad ja kergemad Piiblitluid ja tuletab üks kord üks meele.

Ülemaal nimetatud eeskirja järel püüdku koolmeister kodulapsi õppimisele juhutada;
sügise andku ta neile üles, mis talwel peawad õppima ja küsiku seda nende käest; niisama peab
ka kewade üles antud ja sügise äraküsitud saama. Selle töö kergituseks nõudku koolmeister,
et lähedalseiswa talude lapsed saatud talule koku tuleksid. Pidagu koolmeister meeles, et see
ka temale kõige suuremaks kasuks on, kui ta hoole ja truusega kodu lapsi katsub, õpetab ja ju-
hatab. Mida parem kodu õpetus, seda parem saawad lapsed koolis edasi. Igaast kodu-lapseft
peab koolmeister selgeste täädma, mis ta mõistab, ja märkiku igakord üles kui kaugele laps
on saanud: Selle raamatu, kus ta nende mõistust ja edasijõudmist sisse kirjutab, peab ta iga
sügise koolivalitsuse ettenäitama. Koolmeister pangu ka tähele wigasid lapsi, nagu pimebaid
j. n. e., et need ka kristlikul wiisil üles kaswatatud saaksid. Kui koolmeister laste juures süü-
dikuid leiab, siis juhatagu ta wanemaid, kuidas seda paha-wiga (haigust) võib parandada.

Kui 11-ne aastane laps kodus tarwilist õpetust ei saanud, siis saab ta eeskooli (trahwi-
kooli) nõutud; seejärel tuleb ta päris-kooli ja peab sinna, nõndasamuti kui tõised kaks talwet jääma.

Seda wiimist punkti kui üleimate poolt kinnitatud jääduft rumala laste wanematele ehk
leiwa-wanematele ettepannes, püüdku koolmeister ja kooliwanem omalt poolt mis võimalik teha,
et neil seda karta ei oleks. Üleüldse püüdku koolmeister sündsjal wiisil wanemaid juhutada, kuidas
naad ome lapsi dieti peakswad juhutama ja õpetama, et need rõõmu meelega ja ei mitte funduse
naeal, õpiksid.

B.

Päris koolist ja koolilastest.

I. Kooliõpetus.

3ga 12. aastane laps peab jääduse järel kooli tulema ja kõigevähem kaks talwet koolis käima. Koolilaste ennemalmistatud nimefiri (waata A) peab hiljemalt kaks nädalat enne kooli algust õpetaja kätte toodud ja tema läbi wõõrmündri herra kätte antud saama, kes wallawalitjuse läbi nende koolilaste pärast jäädusliku käsku anda lasseb.

3gas koolis on siis kaks klassi:

I klass ehk tõise talwe lapsed,

II klass ehk esimese talwe lapsed.

Laps, kes paremine kodus on õpetatud ja ette walmistatud, nõnda et paari kuuga juba niikaugele jõuab, et esimese klassi laste seltsa wõiks wastu wõetud saada, wõib ka siis juba esimesse klassi saada, peab aga ikka kaks talwet koolis käima; aga laps, kes esimese talwega niikaugele ei sa, kui tema klassis nõutakse, jääb weel tõise talwe sinna klassi ja peab siis kolmandal talwel niikaugele õppima, kui esimeses klassis nõutakse.

3ga laps, kes koolist on läbikäinud, see on, kes nii palju on õppinud, kui kooli säädus nõuab, saab kooliwalitjuse poolt tunnistuse kirja. Enne koolikatsumist kooliwalitjuse poolt kirjutab koolmeister, kui tema lapsi kõigis õpetuse asjus on läbikatsumud, trükitud kooli tunnistuse kirjadesse iga ühe lapse ülespidamist, tähelepanemist ja edasijõudmist igas õppimise asjas iseäralikult. Need tunnistuse kirjat waatab siis kooliwalitus katsumisel läbi ja kinnitab neid, kui õige leiab olewat, oma allakirjaga. Kooli lõpetuse päeval annab siis koolmeister neid tunnistuskirju pärast seda, kui ta puuduse päewad, teenitud kiitust ja lautust sinna weel juure on tähendanud, sündsa manitsuse kõnega lastele kätte.

Kooliõpetuse asjad on:

1) ristiusu õpetus

2) lugemine

3) kirjutamine

4) rehkendamine

5) laulmine

6) geograafia

7) wenekeel

8) turnimine

9) näputöö ja

10) joonetamine (seihendamine).

1. Ristiusu õpetus.

Ristiusu õpetuse tarwis on 6 tundi nädalas säätud:

3 tundi piibilugude tarwis

2 tundi katekismuse tarwis

1 tund piibli lugemise tarwis.

Ristiisu õpetuse tundides on kahe klassi lapsed koos.

Muidugi ei mõi koolmeister teise klassi laste käest jeda nõuda, mis esimese klassi laste käest nõudma peab.

a) Piibililõud: koolmeister jutustab arusaadavalt ette (muidugi päästi) ja küsib siis osavalt ja lühidelt laste käest (ühe käest haavalt), kas nemad on arusaanud ja kui palju neile meele on jäänud. Koolmeister seletab lühidelt, mis laste mõistus ise kätte ei sa; siis annab ta tulevaks tunniks Piibililugude raamatust üles; esimese klassi lapsed õppivad kui võimalik kõit lõud, teise klassi lapsed paljalt fergemad.

Esimese klassi lapsed õppivad ka Piibiliraamatude nimed ja Piibli geograafiat kaardi järele. Seks peab igas koolis Kaanaanimaa kaart olema.

Maataku koolmeister selle pääle, et lapsed Piibililugusi mitte üksi ei mõistaks jutustada, vaid ka neist aru saaksid.

b) Katekismus: Koolmeister seletab Katekismuse sõnade juures lühidelt ja arusaadavalt meie ristiisu õpetust, nõnda et lapsed selle pääle mõistwat küsides kosta, teine klass fergemalt, esimene sügavamalt ja laiemalt (muidugi olgu enne lastest Katekismuse V päätükki pähä õpitud — ja ilka mõistusega) ja annab siis ka iga tunni jaoks Piibli salmid salmi raamatust õppida, iga kord üks kuni kolm salmi: teises klassis eisteks need, kel ristitkene juures, nii palju kui võimalik, need samad on kõigeülemad; esimeses klassis saavad siis veel mõned juure õpitud. Ka sünniks laste jõudu mõõda tähtsamatest kiriku lauludest, nagu salmi raamatus tähendatud — mõned värsid sündsja Katekismuse seletuse tüki juures päästi nõuda.

d) Piibli lugemine: Lapsed loevad uuest Testamendist; iga tunni jaoks valitseb koolmeister koha, kust lapsed peavad lugema (Zaweti-laulu raamatust, Ewangeliumidest, pühapäwade Ewangeliumid ja Epistlid.) Pangu koolmeister tähele, et lapsed tähelepanemise- ja mõistusega loevad ja seletagu aeg aealt lühidelt, kui naad ise ei mõista.

Esimese klassi lapsed peavad ka Jumala teenistuse korraga, laulu raamatu lauludega, nimelt ka laulikuteaga — Luther, P. Gerhardt j. n. e. tutwaks saama; see aga sünnib enamiste laulmise tundides.

2. Lugemine.

Lugemise tarwis on 6 tundi nädalas sääatud. Klassid on teine teisest lahutud. Kui üks klass loeb, siis teine kirjutab. Teise klassi lapsed peavad ühe talwega nii kaugale saama, et nemad koolilugemise raamatust ja ka muist raamatutest fergemad tüfid takistamata ja mõistusega oskawad lugeda; seletagu koolmeister neile ka, misjugused märgid prungitakse: punkt, koolon j. n. e.

Esimese klassi lapsed peavad ka raskemad tüfid koolilugemise raamatust ja muist raamatutest lugema; neile seletagu koolmeister ka, mis üks: nimesõna, omadu-sõna, tegusõna j. n. e. on, ja kuidas neid prungitakse ja muudetakse. — Lastu koolmeister lapsi ka muist raamatutest, mis kooliwalitsuse poolest hääks on kiidetud, lugeda. Lugemise tundides saab ka rääkimine harjutatud. Lapsed peavad jutustama, mis naad on lugenud. Lugemise tüfid, loud nii hästi kui laulud, mis lapsed jutustada mõistwad, wõiwad siis pärast neist kirjutuse raamatu kirjutatud saada.

Sündsjad tüfid lugemise raamatust — enamiste sündsjad laulud — saavad lastest pähä õpitud ja üks kord nädalas, ehk nõnda kui aeg kannab, kütitud.

3. Kirjutamine.

Kirjutamise tarmis on 6 tundi nädalas jäätud. Klassid on tõine tõisest lahutatud; üks klass kirjutab, kui tõine loeb, muud kui õigekirjutuse ael on mõlemad klassid sellesama töö juures nimelt nõnda: kui koolmeister esimesel klassil sõnu etteütleb, siis harjutavad tõised õiget kirjutust raamatust ära kirjutades, mis koolmeister ühtepuhku ülewaatab, ehk kui naad nii kangel on, neile ka sõnu ette ütleb, mis ta aga järel tulewalt seletatud wiisil toimetama peab: Koolmeister seisdu kabe klassi keskel, üteltu esimese klassile sinna poole wadates waljumalt, ja ennast tõise klassi poole pöördes tatasemalt isejugu häälemuutmisega selgeste ja arusaadawalt ette, seletagu rassemad sõnad weerimise teel lastele ära ja põlgagu wäga laste üks tõisest ära kirjutamist.

Tõise klassi lapsed hakkawad tähti kirjutama, wäiksid ja suuri ja arwusi; siis üksikuid sõnu ja lühikefi lausi eeskirjade järele; mis naad kirjutamad, peamad naad õigeste ja ilufaste kirjutama. — Siis hakkawad raamatust ära kirjutama, — siis pääst kirjutama, mis nemad on pähä õppinud ja wiimaks tiktüirimise järele (maata ülemaal).

Esimese klassi laste juures saab õige- ja iluskirjutus täielisemalt harjutud; nende käest nõutakse ka kirjaäädmist ja nimelt:

a) Lühikefed jutustused, koolmeistri ettejutustuse järele

b) Lühikefed kirjad, kelle säädust ja wiisi koolmeister enne ettenäidetud proowide läbi hästi peab äraseletama.

Tiktüirimise juures üteltu koolmeister selge häälega paljalt üksford sõnu ette. Mis lapsed raamatust ära kirjutanud, ehk pääst ja tiktüirimise järele kirjutanud, argu jätku koolmeister ilma sgi läbiwaatamata; olgu et ta ise äraparandab, ehk iga laps oma tööd raamatu järele läbiwaatab, ehk lapsed wastastikku oma tööfi raamatu järele läbiwaadawad ja siis koolmeistrile ette näidawad.

Plus-kirjutuseks arwatakse aga seda, mis kalligraafia sääduste pääle on põhjendatud, ei mitte seda, kui laps koolmeistri kät on harjutanud järele maalima, mis ehk jugugi kalligraafia ei ole.

4. Rehkendamine.

Rehkendamise tarmis on nädalas 5 tundi jäätud. Rehkendamist peab pääst ja tahwli pääl õpetadama. Esimese talwe lapsed rehkendawad pääst ja tahwli pääl: neli jagu nimeta arwudega, kus üks furd üks hästi pähä õpitud peab olema; rehkenduse laud saab ifka seletuseks pruugitud. Mega mõõda teeb koolmeister neile ka kõigepruugitawamate rahade, kaalude, mõõtude j. n. e. juurused tuttawaks.

Esimese klassi lapsed rehkendawad pääst ja tahwli pääl nimenumbridega ja murdudega. Viisa kallase rehkendamise raamat, mis koolmeistrile on muretseb, saagu neist hoollega läbi muritud; säält leiab koolmeister omale selget juhatusi kuidas rehkendust lastele peab õpetadama.

5. Laulmine.

Laulmise tarwis on 5 tundi nädalas säätud. Mõlemad klassid on ühendub:

- 1) kiriku lauluviisid jaagu nõnda 50—60 harjutud; need on kõige tuttawamatest walida; sõnad jaagu pähä õpitud; mõned laulud lauluraamatust jaagu otsani pähä õpitud;
- 2) rahwa ja röömulikud laulud.

Lauluviisid jaagu nõnda harjutud, et lapjed ka üksikult selgeste ja õigeste mõistwad laulda. Koolmeister lastu koolis ka kahe häälega laulda; nelja häälega võib aga siis laulda, kui koolmeister ja tema abi passji ja tenorit laulawad. Kõigepäält harjutakse koolmeistri ennese ehk targema laste laulmise ehk mängmise najal nõdremaid järele laulma kus esiteks üksikud hääled (toonid), pärast üks jagu ehk täis hääle (tooni) redel, üles ja alla, aegamööda, usinam, tajasemalt, waljumalt; siis rahwa laulud ja kiriku lauluviisid, ikka kergemalt raskemale. Selle juures on tähele panna, et lapjed sirste püsti seisawad, pääd ülewel, rinnad wäljas, suu parajalt lahti ja et naad selge iluaja puhta häälega laulwad ja sõnad selgeste wälja ütlemad.

6. Geograafia.

Geograafia tarwis on 2 tundi nädalas säätud. Geograafia õpetus hakkab teisese klassis ifamaa-tundmisega (nõnda kui raamat juhatab). Esimeses klassis saab geograafia õpetud geograafia raamatu, kaardi ja floobuse järele. Selle juures õpetagu koolmeister pisut ka maailma sündinud lugudest, suurtest meestest jutustades ja seletades. Pääasi selle juures on, et lapjed kõik, mis naad on õppinud, floobuse ja kaardi pääl nagu tuttawad asjad tunnewad ja kergeste näidata woiwad. Geograafia õpetusega peab just koolimaeast (kodust) pääle algama ja siis edasi oma walda, kihelkonda, maakonda, kubermangu, suurte Weneriiki, terwet Euroopat ja pärast ka pisut teise maailma jagusi nende seisukohtade-, piiride-, jõgede-, mägede- ja linnadega koolmeistri ettenäituse ja seletuse naaal olgu floobuse ehk kaardi pääl ehk oma tehtud joonetuse (pildi) läbi suure tahwli pääl, kergeste tundma õppima.

7. Wenekeel.

Wenekeele tarwis on 2 tundi nädalas säätud.

Wenekeel jaab ainult esimese klassi poistele õpetatud; hää oleks, kui lapjed nii kaugele jaaksid, et kergemad tükid takistamata mõistaksid lugeda ja oma keeke tõlkida. Selle juures on tähele panna, et lapjed wenekeele trüki ja kirjutuse tähed mitte üksipäinis ei tunne, waid ka neid õieti mõistawad wälja ütelda, ja pärast üksnes niisugused sõnad aradõppiwad, mis naad kõige lihtsamas kõnes igapäewases elus tarwitawad ja neid siis ka tõeste pruukiwad.

Tõised lapjed woiwad sel aeal waguji lugeda ehk kirjutada, jedamööda, kui koolmeister neile on ette annud, mis ta pärast ka läbi waatab. Sel aeal, kui tema nende kirjaku tööd enne tunni lõpetust läbiwaatab, woiwad wenekeele õppijad, kas wenekeele arakirjutada, ehk tõlkida, kuidas nende jõud jaksab.

8. Turnimine. 9. Näputöö. 10. Seisendamine (joonetamine).

Need kolm õpetuse asja on küll wäga soowitawad, aga woiwad üksnes siis ettemõetud jaada, kui meie oma koolidega nii kaugele oleme jõundnud.

II. Kooli päewa kord.

1. Tunnid hakkavad eesmapäew kell 10; Kella 8—10-ni on kooli materiali wälja jagamine. Lapsed, kes kaugemalt on, peawad juba pühapäewa õhtu koku tulema. Kes eesmapäew kellu 10-ni kooli ei ole tulnud, peab terve päewa eest trahwi maksma.

Kooli tunnid lõppewad laupäewal kell 12.

2. Iga hommiku kell $\frac{1}{2}$ 6 tõusewad lapsed üles, pesewad ennast ja panewad riide; see sündigu kõik wagusti, aga ilma wiibimata.

Lisa: a) Magamise toas peab igal lapsel jäätud koht olema, kus ta magab, ja seina küljes warn, kuhu ta omad riided külge riputab.

b) Sgal lapsel peab kodust kaasa toodud olema: kätterätik, seebitükk ja pesemise nõu.

3. Kui lapsed üles tõusewad ja ennast riide panewad, saawad warsti magamise toad puhastud. Seda peawad kõik lapsed järgimööda jau kaupa koolmeistrift jäätud wiisil toimetama.

4. Kell 6 peab see ülemal nimetatud toimetamine kõik sündinud olema, ja lapsed iga üks omal kohal wagusti lauas istuma, mill koolmeister selle eest peab hoolt kandma, et lapsed kõik ükshikul, olgu ta enese ehk tema abiliste läbi saawad läbiwaadatud, kas naad ennast hästi puhastanud ja korrapärast riide pannud. See ei pea aga selleaegset wagusti õppimist, mis kella 7-ni kestab, mitte rikkuma. Kella 7 aeal peawad lapsed pruukosti. Warsti pääle selle saab sõõgi ehk kooli tuba puhastud ja koristud, seljamaal wiisil, kui magamise tuba.

5. Kell $\frac{3}{4}$ 8 hakkab hommiku palwe. Lapsed laulwad mõne salmi laulu raamatust (2—3); koolmeister loeb mõne salmi Piibli raamatust ja peab lühikest palwet. Siis hakkawad kohe kooli tunnid, tunni korra järele.

Lisa 1. Homiku ja õhtu palwe wastu walmistab koolmeister ennast; enne peab temal juba koht ülesotsitud olema, kust Piibli raamatust ta lugeda tahab, niisama ka laul, mis lapsed peawad laulma; 10 kuni 15 minutit on palwe pidamiseks üsna kül. Piibli raamatust saagu koht nõnda walitsetud, et salmid laste kohta sündsaj on.

Lisa 2. Enne ja pärast sõõmist, hommikul, lõunal ja õhtul saagu lühikene sõõmapalwe loetud.

Lapsed tõusewad piisti ja üks nende seltsist loeb sõõma palwe; siis istuwad naad maha ja kui on sõõnud, tõusewad jälle üles ja üks loeb lühikese palwe.

6. Kell 12 on tunnid ennelõunat otsas. Kella 2-ni on siis lõunapidamine ja puhkamise aeg.

Kell 2 hakkawad tunnid jälle.

" 4 kuni 5 on puhkamise ja jahutamise aeg.

" 5 kuni 7 on wagune õppimise aeg.

" 7 kuni 8 on õhtuõõmaeeg ja puhkamine; siis õhtu palwe pidamine ja kell $\frac{1}{2}$ 9 magama heitmine.

III. Koolituba.

1. Kooli tuba olgu puhas; iga hommiku saab ta koristud ja puhastud, nagu enne nimetatud; niisama kui seda tarwis on, ka lõuna aeal. Lapsed peawad puhte jalgega tupa tulema. Kooli toad, toaseinad ja ukjed olgu alati puhtad; ärgu salligu koolmeister et lapsed neid meelega rikuwad ehk määrivad. Kes selle wastu ehib, saab koolmeistrift karistud.

Sisa 1: Võõrušes olgu ifka kuuse ofša kubud jala pühkimise tarwis ja koolitoa pörandule saagu nii sagedaste, kui tarwis on, walge liim pääle riputud.

Tarwilise kuuse ofšte ja liima eest peab walb eeskirja järel muretšema ja wallawanem hoolt kandma, et õigel aeal jääb on.

Sisa 2: Kadaka ofšad suitsetamise tarwis ja luuad pühkimiseks peawad koolilapsed ise muretšema.

Sisa 3: Ka wäljaskäimise koht (peldif) peab ifka korras ja puhas olema.

2. Koolmeister ise ja koolituba peab lastele nagu selge peegel filma ees olema; fets on tarwis:

a) koolmeister ise olgu puhas oma ihu poolest; sun, käed, juuksed, kõrwad ja küüned olgu alati üsna puhtad, riided nõndasamuti; kuub wõib kül wana ja parandub olla, aga ta peab terwe ja puhas olema;

b) lapsed, kel elufad pääs ja süüdikud kätte pääl on, istugu koolis isepaigas. Nende waenlaste wastu sõdigu koolmeister kõigest jõust ja seletagu lastele, mis hirmus wiga see on.

d) Koolmeister waatku selle pääle, et laste riided puhtad ja terwed on; olgu ka wanad ja parandub, aga terwed ja puhtad peawad naad olema;

e) igal lapsel olgu ninarätik kaasas, misga ta nina pühib;

g) laste puhtus peab ka nende raamatutest, kirjutuse raamatutest, tahwlibest j. n. e. näha olema.

Koolmeisteri omad raamatud ja kirjad näitku sellepoolest lastele hääd eesmärki. (Waata ka: Kooliteaduse raamat.)

IV. Mõnesugused koolisäädmissed.

- 1) Koolitundide aeal ei tohi koolmeister kunagi ilma kooliwalitsuse loata ära jääda ehk kodust äraminna. Kui tunnid peetud ja hädaline asi (laste-ristimine, surnu kirstipanemine, haige-katsumine e. m. m.) teda peaks sundima kodust ära mine- ma, siis peab laste ülewaatamist mõne muu ustawa ja mõisliku inimese kätte jätma. Kooli-tundide pidamise aeal ei pea ükski hädada weel wähem tühja asja pärast koolmeistert omas töös ehitama ega kooli-tundi lühendama.
- 2) Koolmeister peab ennast iga kooli-tunni wastu hoolega walmistama. Kes ise igapäew weel hoolega õpib, see wõib tõsi ka hästi õpetada.
- 3) Koolitunnid saagu just kella järele hakatud ja lõpetud; fets peab igas koolis seina- kell olema.
- 4) Igal koolilapsel peab kooli-lauas koolimeistrift säätud paik olema, kus ta istub ja suhwaet, kus ta kooli-asjad seiswab.
- 5) Kooli-tunni aeal ei tohi ükski laps ilma koolimeistri loata omast kohast ära ehk wälja minna; kui tarwidus ehk häda seda peaks sundima tegema, siis palub laps fets ülestõustes koolimeistri käest luba. Koolmeister harjutagu üleülbse sehkusest wäljakäimist laste juurest ära.
- 6) Kui tund lõpetud, antakse lastele 5—10 minutit jahutamiseks ja wäljaminemi- seks kui ka kooli asjade arendamiseks. Seks olgu igas koolis kullus, kelle helis- tamise läbi seda aega ja muud laste koku kutsumist j. n. e. täatakse.

7) Ärgu lastu koolmeister lapsi sugugi kooris mastata, nenda samuti ei tohi üks laps tõisele mastust etteütelda; selle vastu tegijad langewad karistuse alla. Mis koolmeister lastele üles annub õppida, seda küfigu ta ühe käest haawalt. Küfitud laps tõusku warji üles ja andku selge häälega wastust. Kui koolmeister oma küfemist üleüldse (tõigile) on ettepannud, püüdku kõik lapsed õige wastusega ruttu walmis olla ja tähendagu seda oma parema käe efimese sõrme püstitõstmisega; aga üksnes see laps wastagu eesnimetud wiisil, teba koolmeister on nimetanud.

8) Koolmeister pidagu igast lapsest selgeste meeles ehk kirjutagu oma taskuraamatu, kas ta hästi, puuduliste ehk halvaste on õppinud, wastanud ja oma koolitõõb teinud, nenda samuti ka seda, kuidu ta ennast oma eluwõfide poolest ülespidanud.

9) Igas koolis peab päewa-raamat olema, kuhu koolmeister iga päewa jausse fiske kirjutab:

- a) puuduwate laste nimed tarwiliste tähendustega;
- b) wahet ettetulnud kiitust ja lautust üfifute laste juures;
- c) juuremal mõõdul karistud laste nimed.
- d) Sifas kirjutab koolmeister ettefäätud wiisil nädala kaupa üles, mis ta igas kooli õpetuse asjas on läbi wõtnud.

10) Igal koolilapsel peawad koolis kaasas olema tarwilised kooliraamatud ja kooli-asjad, nimelt: a) uus Testament, laulu-raamat, wana ja uue fääduse piibli lugude raamat, salmi-raamat, kooli-lugemijeraamat, Geograafia-raamat ja tõise aasta poislastel wenefeele õppimise-raamat; b) tahwel (wammiga ehk pühisfega) krihwel, liinial (joonelaud) ja tarwilised kirjutuse raamatud (ilusa-, õige- ja kirjafäädmise-raamatud).

11) Koolmeister fäädku targema laste seast enefele abilifi, kes aitawad järele waadata, fäädä ja fündida, et

- a) iga lapse kui ka üleüldsed kooli asjad iffa hääs korras olekfid;
- b) et ka õõfel magades igapidi õige ja hää kord oleks;
- c) wõiwad need abilised, kui koolmeifiril päris abi ei ole õpetamise juures, kus tarwis ja wõimalif, juhatusf mõõda temale abiks olla.

12) Kus ühe kooli tarwis 2 koolmeistert on fäätud, fääl olgu mõlemad iffa töõs, tõine tõises klassis, olgu fuis et mõnes õpetuses klassid ühendud, kus tõine prii on.

13) Koolmeister tehku ennast hästi „kooli tääduse“ raamatuga tutwaks, mis koolide ja kooli pidamise üle seletust ja juhatusf annab.

V. Kooli karistused.

Koolmeister on ka lastefaswataja; seepärast on temal ka wõintus neid igal ajal, kui seda nende üleõnnetus ehk laiskus tarwitab, karistada ja nuhelda.

Karistused on mitmesugused ja nimelt järgmised:

- 1) Koolmeister noomib suujõnaga aga iffa lühidelt;
- 2) Koolmeister noomib kohamutmisega;

- a) süüdlane peab ülestõusma ja seisma;
 - b) " " nurgas seisma
 - d) " " mõni tund, päew ehk nädal kõige alamas paigas lauas olema;
 - e) " " koolitoast välja minema;
- 3) Koolmeister kirjutab süüdlast laituseks päewaraamatu ja täatab seda lapse wanemale;
- 4) Koolmeister jätab last kinni:
- a) tõised lähewad välja jahutama; süüdlane jääb koolitupa oma koha pääle;
 - b) tõised lähewad laupäewal kodu; süüdlane jääb mõneks tunniks, terweks päewaks, ehk ka weel pühapäewaks kooli ja ei tohi kodu minna;
- 5) Koolm. jätab süüdlast jõumata, olgu et ta omas paigas ehk kusil maeal peab istuma ehk seisma.

Kui eesnimetatud nuhtlused lapsele sugugi ei peaks mõõuma, siis annab koolmeister seda koolialitajusele täada, kes karistamist nüüd oma kätte wõtab. Ülemaal on koolmeistrile lubatud karistada, süüdlase lapse üle, määratud, aga ta peab ise hästi arakaaluma, et igal süül paras, ja triline karistus süüdlasele õigel wiisil saaks kätte mõistetud ja antud. Karistamise juurde ärgu unustagu koolmeister ilma sgi armastust lapse wastu ära. Üleüldse kandku ta selle eest hoolt, et tal nii armalt kui võimalik tarwis oleks karistada ja et kõigewähemast karistamisest ligupeatatse.

D.

Kuu koolilasteft.

Kõik lapsed, kes koolis ära on käinud, on weel lugemise eani kooli walitjuse ja juhatusel al. Koolm korda aastas tulewad kuu koolilapsed kooli koku:

- 1) Sügisel enne koolihakatusi üheks nädalaks
- 2) Rewade pärast koolilõpetust nendajamuti ja
- 3) Talwel pühade wahel kolmeks päewaks, — ühte koku 15 päewa aastas.

Sel aeval wõtab koolmeister nendega kõik uueste läbi, mis neile koolis õpetadi ja katseb neid ka võimalikult kaugemale jaata. Sells peawad nemad kõik omad tarwilised kooli- raamatud ja kooli asjad wiimseni puudumata kaasa wõtma.

Sga aasta kirjutab koolmeister kuu koolilaste mõistust ja edasi saamist oma raamatu, mis kooliwalitus omal aeval läbi waatab.

Pääle selle peawad kõik lapsed suwel Juuni kuus jäätud aeval ja wiisil koolmeistrift koolis läbikatjutud ja selle üle tähendusjed kooliraamatu kirjutatud saama.

